

Bram van LEUVEREN, *Early Modern Diplomacy and French Festival Culture in a European Context, 1572–1615, Leiden – Boston, Brill 2023, 329 s. ISBN 978-90-04-53781-1.*

Recenzovaná kniha je upraveným textem autorovy disertační práce, která byla obhájena v roce 2019 na skotské univerzitě St. Andrews. Publikaci vydalo nakladatelství Brill v sérii *Rulers & Elites*, které se zaměřuje na otázku integrace elit k vládnoucímu centru a panovníkům. Tato monografie problematiku nahlíží skrze kulturní události, a to, jak bylo možné různé ceremonie a slavnosti využít jako kulisy pro diplomatická vyjednávání.

Časově je kniha ukotvena jak v období vlády posledních členů rodiny Valois, tak prvních Bourbonů, může proto sledovat případnou změnu nebo inspiraci od předchozí panující dynastie. Struktura kapitol je pestrá, co se týče událostí i hlavních protagonistů. Každá část knihy představuje určitou kulturní slavnost (nebo slavnosti) za vlády jiného panovníka, tedy Karla IX., Jindřicha III. nebo Jindřicha IV. Protagonistkou poslední kapitoly se však stala žena: Marie Medicejská jako regentka.

Autor čerpá z mnoha cizojazyčných zdrojů, kde nejvyužívanějšími jsou francouzské a anglické práce, ovšem v knize se v menší míře vyskytují i texty holandské nebo italské provenience. Jako primární prameny zde posloužily především manuskripty nebo dochované tisky přibližující uspořádané slavnosti a ceremonie, opomenuty však nejsou ani deníkové záznamy nebo osobní dopisy.

Kniha se skládá (kromě úvodní stati a epilogu) z pěti kapitol a v té první autor zkoumal utvářející se diplomacii z pohledu teoretických spisů, jež ve velkém vznikaly v 16. století. Mimo prací Machiavelliho nebo Erasma pracuje s tisky od francouzských, německých a italských humanistů jako jsou: Étienne Dolet, Johannes de Colonia a Johannes Manthen, Conrad Braun nebo Ottaviano Maggi.

Na základě renesančních teoretických spisů o diplomacii Leuveren přináší tři definice slova „vyjednávání“, kdy ta nejstarší spadá do období starověkého Říma a představovala uzavření obchodu. Další dva významy jsou už úzce spjaté s úřadem diplomata, jde tedy o vzájemné vztahy mezi suverény a domlouvání smluv. To by nebylo možné bez jednotlivých zástupců, kteří však měli být panovníkem cizího dvora vnímáni jako jemu rovní v rámci diplomatické interakce, což autor definuje jako třetí možnost výkladu.

Kromě otázky praxe samotného diplomatického vyjednávání se však badatel zajímal i o přijetí nebo projevení pohostinnosti cizím dvorem vůči zahraničním diplomatům, s čímž šlo ruku v ruce také pořádání kulturních slavností, jež pomáhaly dotvářet „divadelní kulisy“ pro diplomacii. Ostatně již renesanční teoretikové kladli na výběr diplomatů vysoké nároky a mimo jiné zdůrazňovali i důležitost dvorného chování a tanečních schopností.

Vyslance však zároveň varovali, aby nebyli nevědomky využiti jako „herci v nějaké komedii“ na pořádaných slavnostech.

Následující kapitoly mají velmi podobnou kompozici, kdy čtenáře vždy zpočátku uvedou do politického kontextu a teprve poté se autor přesouvá k meritu dané stati. První sledované slavnosti se odehrávaly v létě roku 1572 na dvoře Karla IX. V červnu festivity oslavovaly uzavřenou smlouvu v Blois mezi Francií a Anglií směřovanou proti Španělsku. Srpnové slavnosti se konaly u příležitosti svatby Jindřicha Navarrského a Markéty z Valois. Šlo tedy o oslavy míru jak uvnitř Francie, tak v mezinárodním prostoru, a v obou případech se v hlavní roli objevil konfesijní aspekt. Proto na těchto událostech autor sledoval, jak se pořadatelé snažili vyhnout případnému národnímu, náboženskému nebo politickému konfliktu mezi oběma stranami. Při oslavách míru v Blois organizátoři na případné rozdíly a sporné otázky raději ani nepoukazovali. Naopak náboženská nesourodost ve Francii byla silně znatelná na večerním baletu *Le Paradis d'amour*, který se konal 20. srpna na oslavu sňatku Markéty z Valois a Jindřicha Navarrského. V této kapitole se zásadně promítala mezikonfesijní diplomacie Kateřiny Medicejské, která byla přesvědčena, že veřejné slavnosti dokážou obrousit hrany náboženských rozporů mezi účastníky.

V zimě roku 1585 kráček Jindřich III. po velice úzké hraně a jedině zaškolbrtnutí mohlo způsobit nedozírné následky v mezinárodní politice. Snažil se totiž vybalancovat neobvyklou situaci, jakou bylo přijetí diplomatické legace od rebelujících protestantů, ale zároveň neurazit žádnou stranu. Spojené nizozemské provincie totiž vyslaly k francouzskému králi své zástupce, aby mu nabídli titulární vládu nad svým územím. Poté, co se mu jejich přítomnost nepodařilo udržet v tajnosti, přistoupil k diplomatické (ne)pohostinnosti, která je ve třetí kapitole dávana do kontrastu s vřelým přijetím anglické legace ve stejné době. Jednalo se o hledání kompromisů ohledně uvítání, ubytování nebo přístupu ke králi, to vše bylo tehdy bedlivě pozorováno ostatními zahraničními vyslanci na francouzském dvoře – především španělským zástupcem Berdnardinem de Mendozou.

Čtvrtá kapitola se – dle slov autora – zaměřuje na tzv. „back-channel diplomacy“ v podání Jindřicha IV., a to na příkladu vyjednávání nantského ediktu a míru ve Vervins. V interakci s protestantskými vyslanci se první bourbonský král uchýloval spíše k jednání „za zavřenými dveřmi“, což usnadňovalo utajení jednotlivých setkání i diskusí. To si pochvalovala i kalvínská legace, protože nemusela být součástí velkolepých veřejných slavností. Neznamenalo to však, že by byli nekatoličtí diplomaté vyčleněni z kulturního života na dvoře, např. v době banketu po zasnubách Františky Lotrinské s Césarem Bourbonnským byla pro ně připravena večeře v uzavřené společnosti, což vedlo ke spokojenosti obou stran.

Jindřich IV. však vhodně využíval pro svou politiku i veřejné události. V roce 1600 došlo k usmíření a urovnání vztahů mezi jezuitu a francouzským králem, k čemuž posloužil

slavnostní vjezd jeho snoubenky Marie Medicejské do Avignonu. Příprava události byla pod taktovkou právě tohoto náboženského řádu a v uvítacích projevech zazněla slova o uznání panovníka. Tento triumfální vstup do města však nebyl zdaleka jediný, který dokázal Jindřich IV. využít pro upevnění své moci ve francouzském království.

Poslední kapitola se orientuje na královské sňatky v období let 1612 až 1615. Autor podrobil analýze dvojitou svatbu mezi příslušníky královských rodin ve Španělsku a Francii, i svazek mezi rodem anglických Stuartovců a falckého kurfiřta uskutečněný v roce 1613. Tyto svatební aliance měly obnovovat vyvážení mocenského rozložení na evropském kontinentu, a tak do popředí opět vstupovalo vyjednávání mezi katolíky a protestanty jak v samotné Francii pod vládou regentky Marie Medicejské, tak v mezinárodním prostoru. Pozornost je v kapitole zaměřena na oslavy sňatků. Jako první proto na scénu vstupuje pařížský *carrousel* uspořádaný pro širokou veřejnost v roce 1612 na náměstí před královským palácem, uspořádaný pro širokou veřejnost. Oslava falcko-stuartovského sňatku proběhla o rok později v Londýně a program maškarního bálu se nechal velkou měrou inspirovat pařížským baletem *Le Paradis d'amour* z roku 1572. Londýnské slavnosti, ale naopak vyzdvihovaly dominanci protestantismu a jeho silnější upevnění na kontinentě.

Marie Medicejská ráda využívala kulturní slavnosti pro propojení hugenotů s katolíky a snažila se je skrze společné pobavení usmířit, proto poslední sledovaná událost byla taneční. Jednalo se o *Le Ballet du Triomphe de Minerve*, uskutečněný v roce 1615 v Paříži na rozloučení s princeznou Alžbětou před její cestou na Iberský poloostrov. Primárním faktorem události – vedle oslavy dynastické aliance – bylo vzájemné propojení náboženských nepřátel. Společenský večer však nebyl mezi protestantskými šlechtici vnímán v pozitivních konotacích, a tak šlo spíše o dobře vypadající pozlátka.

Recenzovaná monografie neotřelým způsobem využívá metodologický přístup nových politických dějin a nahlíží problematiku raně novověké diplomacie skrze různé kulturní události a jejich možného využití pro samotné vyjednávání, ať už na domácí, nebo zahraniční úrovni. Na příkladu legací z protestantských zemí kniha ukázala, že bylo vhodné a možné přizpůsobit ceremoniální pravidla, a tak zbytečně nepoukazovat na náboženské rozdíly a udržet jednání spíše v soukromém formátu, ale pokud si to situace žádala, neváhali francouzští králové využít i veřejných slavností a ceremonií pro přesvědčení poddaných. Pozornému panovníkovi se proto naskývalo četné množství možností, jak se ukázat, představit, upevnit svou moc a dosáhnout svých cílů. Medicejské panovnice na francouzském trůně rády zastávaly mezikonfesijní politiku a kulturní události jim sloužily ke sbližování obou zneprátených táborů, kde „se účastníci [slavností] mohli cítit, že patří do mezinárodní komunity stejně smýšlejících vládnoucích elit“ (s. 170). Aplikované praktiky vladařů Leuveren podpíral tezemi z humanistických teoretických příruček o diplomatickém umění, čímž

dosáhl patřičného propojení dobové teorie a praxe. Publikace představuje vhodný příspěvek k raně novověkým dějinám diplomacie.

Mgr. Veronika Hřebíková

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

veronika.hrebikova@student.upce.cz